

כנס חורש ים תיכוני / אורנים 2.4.2012

סיכמו: איתן דני, מירי לייזר

תוכן עניינים

2 מושב ראשון – הרצאות כלליות..... 2

אקולוגיה של החורש הים-תיכוני

אסטרטגיות של עצים ושיחים ירוקי-עד בעלי עלים גלדניים (סקלרופיליים) בסובב

2 ים-תיכוני..... 2

2 גדי פולק..... 2

3 פרופ' אבי פרובולוצקי – תמונת החורשים הים-תיכוניים בעולם..... 3

פרופ' עידו יצחקי – החי בחורש הים תיכוני – מגוון מינים ואנדמיות לחורש

5 הים תיכוני הכללי ובישראל..... 5

מושב שלישי - חזון לגבי החורש הים תיכוני: פאנל עם נציגי קק"ל, רשות

6 הטבע והגנים, החברה להגנת הטבע, משרד החקלאות..... 6

6 יותם דותן – רשות הטבע והגנים:..... 6

מיכאל ויינברגר נציג קק"ל – קיימת תורה סדורה לגבי החורש משנות ה-70 וה-

7:80..... 7

8 יוחנן דרום – החברה להגנת הטבע..... 8

מושב ראשון – הרצאות כלליות

אקולוגיה של החורש הים-תיכוני - אסטרטגיות של עצים ושיחים ירוקי-עד בעלי עלים גלדניים (סקלרופיליים) בסובב ים-תיכוני

גדי פולק

החורש הים-תיכוני, שבו שולטים עצים ושיחים גבוהים ירוקי-עד בעלי עלים גלדניים (סקלרופיליים), הוא התצורה השלטת והמאפיינת ביותר של האקוסיסטמה הים-תיכונית. האסטרטגיות של הצמחים הים-תיכוניים מול תנאי הסובב הים תיכוני באות לידי ביטוי במגוון של צורות חיים. הרוב המכריע מבין 1575 מיני הצמחים באקוסיסטמה הים-תיכונית הם צמחים בני חלוף עונתיים חורפיים-אביביים (עשבוניים חד שנתיים ורב-שנתיים). אלה מציגים תשובה אדפטיבית מוצלחת לתנאי האקלים ומשטר ההפרעות השוררים באגן הים התיכון וככל הנראה התפתחו בתנאי סלקציה עכשוויים. מצד שני, בתצורות החורש שולטים רק כמה עשרות מיני עצים ומטפסים, ומתוכם רק 12 מיני עצים ושיחים גבוהים ירוקי-עד תורמים את מרבית הכיסוי הצמחי, הביומסה, והחזות הירוקה כל השנה של הנוף.

הצימח הוגטטיבי והפריחה של העצים והשיחים ירוקי העד חלים לרוב באביב, בהתאמה להתמלאות מאגרי המים בקרקע ולעלית הטמפרטורה. הבשלת הפירות מגיעה לשיאה בסתיו והפצת הפירות מותאמת לבעלי חיים. ניכרות תנודות בין-שנתיות בעיתוי של הבלבוב האביבי והפריחה, המבטאות גמישות פנוטיפית מול התנודתיות הבין-שנתית בעיתוי הגשמים במערכת ים-תיכונית. היעדר תקופת שלכת משקף משך חיים של עלים העולה על שנה אחת, ובכך מוקנית יכולת פוטוסינתטית גם בחודשי הקיץ היבשים והחמים. ההגנות באפידרמיס ובקוטיקולה בעלה הגלדני ובקרת הפתיחה של הפיוניות, מאפשרות צבירת פחמן גם בחודשי הקיץ, תוך חיסכון במים. לעלים הגלדניים מבנה קשיח הנובע מריבוי רקמות תמך ומהשקעת פחמן מרובה בדפנות התאים והיחס פחמן/חנקן הוא גבוה. ניתן לפרש את ההשקעה בבניית עלה קשיח לטווח זמן ארוך כהקצאת משאבים חסכונית יותר בתנאים של חסר במזינים, הרווח בקרקעות של האזורים הים-תיכוניים. קשיחות העלה מקנה גם הגנה מכנית מפני הרביבורים ונוספת עליה הגנה כימית אשר נפוצה במינים רבים.

מקובל כי אורח החיים ירוקי-עד הגלדני הוא מורשת אבולוציונית מהעבר מסובב אקולוגי טרופי/סוב-טרופי, אשר התאים כנראה גם לאחר שהתהוו התנאים הים-תיכוניים הנוכחיים. עם זאת לא מן הנמנע שבמקרים מסוימים אורח חיים ירוקי-עד גלדני מתפתח ממקור של עצים נשירים גם בתנאי הסלקציה העכשוויים. גם מוצאם האבולוציוני של העצים והשיחים נשירי החורף, המהווים רוב מספרי בקרב מיני החורש, הוא מפלישות מאזורים קרים יותר ויובשניים.

לא ברור האם ועד כמה תשפיע מגמת ההתחממות וההתייבשות הצפויה על היכולת של עצים ושיחים ירוקי-עד גלדניים להצליח בתנאי הסובב המשתנים.

פרופ' אבי פרובולוצקי – תמונת החורשים הים-תיכוניים בעולם.

שני היבטים בשמירת טבע:

1. הגנת השטח מפני שימושי קרקע אחרים
2. כיצד מנהלים מקצועית את השטח הנתון לשימור.

מהו חורש ים תיכוני – תצורה של צומח, נוף צמחי הגדל באזור הים-תיכוני. קיים לא רק סביב הים התיכון. קיימים 5 אזורים בעולם עם חורש ים תיכוני: אגן הים התיכון, בקליפורניה, דרום מערב אוסטרליה, אזור הכף בדרום אפריקה, מרכז צ'ילה. בכלם בעיות דומות כדוגמת השריפות. באזורים הדרומיים של אירופה (ברצלונה, פרובנס, יון, איטליה) – גם שם תצורה דומה עם מינים דומים.

מהי שמירת-טבע – ההגדרה קשה: מאמץ בכל דרך אפשרית לשמור על ערכי הטבע, מינים, אוכלוסיות ומערכות במצב בריא ומתפקד אקולוגית באזורים הים-תיכוניים מצויים 20% מצמחי העולם – התופסים לא יותר מ-5% משטח היבשות. לאגן הים תיכון יש חשיבות עליונה בשימור המגוון הביולוגי העולמי כ-50% מהצמחים בו הם אנדמיים.

לישראל שני ייחודים:

- כגשר בין אפריקה לאירופה, עצמת/משך/צפיפות הפעילות האנושית על הטבע מתקיימת לאורך הזמן הרב ביותר. באזור גשר בנות יעקב יש עדות לשימוש באש לפני 750,000 שנה וביות בעלי-חיים.
- הקרבה למדבר מקצינה את את העקה הסביבתית יחסית לסביבות ים תיכוניות אחרות. לכן, ישראל יכולה לייצג תנאים קשים ומאתגרים לשימור, שאזורים אחרים יחוו אולי בעתיד בעקבות שינויי האקלים. בישראל קיים מגוון גבוה של צומח. צפיפות המינים 0.1 מינים לקמ"ר, תורכיה – אירן 1. באזורנו 10 מינים לקמ"ר. המעבר בין תצורת חורש לתצורות אחרות (גריגה, שיחיה, או בתה) במרחב דיפוזי מאוד (כתמים של האחד בתוך השני). קיים שינוי איכותי (הרכב) וכמותי (גובה וכיסוי) משמעותי מאוד לאורך ציר הזמן. למעשה זה התהליך שעובר על החורש הים תיכוני בארץ – מתחילים משטחים פתוחים כפי שהיה בשנות ה-50 שנראו שטחים הרוסים על ידי בני אדם. מצד שני מינים עשבוניים, פרחים במגוון גבוה נמצאים בו בשגשוג. אם ניתן לטבע לעשות את שלו תוך עשרות שנים בין 30 ל-40 שנה השטח מתכסה בצפיפות בצומח מעוצה. זה רק עניין של זמן עד ששריפה מכלה את הכל ומחזירה את המצב לאחור. בעבר האדם חי מהטבע כרת עצים להסקה, רעייה חזקה, ציד... בהכללה, לגבי הנוף הים תיכוני קיים ציר אחד בו הנוף הופך למעוצה. סוקצסיה, ציר שני – ההתערבות האנושית שיכולה להיות בין קלה למשמעותית ביותר. כשבני אדם מחליטים להתערב יכולת ההשפעה היא רבה ביותר.

הר מירון כולו היה עם טרסות רבות, מעובד ועבר כריתות אנושיות מלומדות שאפשר שיקום של החורש. כיום רואים באזור התאוששות של הטבע מהשריפה שארעה בשנות ה-70.

מהו המצב ה'נכון' לניהול/ שמור החורש שהצלחנו לשמר ולהגן עליה משימושי קרקע אחרים?

האם לא להתערב לא לגעת ואז הוא צפוף יותר עם יותר חומר דליק - ואז הוא פגיע יותר לשריפה. או ניצול כבד: חקלאות, כריתה, רעייה?

יש כאן היבטים ערכיים משמעותיים. "האם כל אלון קדוש הוא?" לדעת פרובולוצקי התשובה היא לא. בין סוקצסיה לניצול מה כדאי להחליט.

יש מי שיגידו שהמצב הנכון לשימור הוא זה שבו יהיה המגוון הביולוגי המרבי. תצורה בה יש צומח מעוצה צפוף לא מעודדת מגוון גדול. מהו המגוון הנוח ביותר לשימור באיזו צורה של תפרוסת?

ההנחה היא שמה שלא יוחלט כנראה שלא מדובר על אי-התערבות. הסכנה לשריפות רבה מידי.

אם כן לגעת במצב הזה – יש להגדיר כיצד לעשות את זה טכנית, וכיצד לממן את הפרויקט. שמירת טבע – אנו נדרשים להגדיר מטרות שימור אופרטיביות לכל יחידת ממשק (שמורה). זה חשוב גם לציבור שהוא שותף למה רצוי שישמר.

מהם הגורמים המונעים מאיתנו להגיע לכך.

ממשק אקטיבי משמעותו – לפעול נגד תהליכים טבעיים – סוקצסיה – כיסוי של צומח טבעי ולא רק לפעול נגד "האדם הרע" בעל הגרזן, אלא גם נגד תהליכים טבעיים.

קיימת לגיטימציה להתערב כפי שמוכיח אזור מירון.

דוגמא לממשק אקטיבי, מי שרוצה הרבה כלניות צריך רעייה.

קשה להגדיר מהו מגוון ביולוגי. יש לחפש רמזים או קיצורי דרך, תחליפים שסייעו להבין מהו המגוון הרצוי. ההנחה היא שמבנה מרחבי (כתמים) ומורכב יתמוך במגוון מינים גבוה.

יש למנוע מהכתמים הפתוחים להיות חורש צפוף. מוזאיקה מגוונת של כתמים בגדלים שונים מעודדת מגוון מינים.

האם עצי אורן הם חלק מהנוף לשימור? אורן ירושלים הוא חלק טבעי מהפלורה בישראל.

קיימים גרגרי אבקה של אורנים ואלונים מלפני 3500-5500 שנה בכינרת.

יער אורנים אחיד כנראה אינו מרכיב מקורי בנופי הארץ אך הקליימקס (חברת שיא) של החורש הים תיכוני בארץ מכיל אורנים.

מה דינם של אורנים בשמורת טבע? בנחל סורק היתה מדיניות של הורדת כל אורן שנמצא בשטח כי מקורו בנטיעות.

היער הנטוע מתפשט לחורשים טבעיים. נוצרת מערכת ים תיכונית משולבת של אורנים ואלונים.

בין אם נרצה או לא זה קורה. לא יתקיים כאן חורש ים תיכוני נקי מאורנים ויער אורנים נקי מהחורש הטבעי. זה נכון לאורן ירושלים יותר מאשר למיני אורנים אחרים.

היכן יש להשקיע את המשאבים לניהול החורש?

יש לגבש תפיסה מעודכנת לגבי ניהול שמורות (תהליך בהתהוות).

מציע ממשק אקטיבי – בתנאי הסובב הים תיכוני. חשיבות גדולה להיבט הנופי במובן האקולוגי.

שילוב של אורן ואלון כנוף "נכון" לא ישנה הרבה – זה יקרה בכל מקרה. קק"ל בימים אלה

משלימים בנייה של תורת ניהול היער. עד כמה אנשי השימור והממשק מאמצים תפיסות כאלה. תפקידם של המדענים בתהליכים אלה הוא בהגדרת מטרות לניהול היער. זה משפיע על דעת

הציבור.

מי מעורב בהכנת התהליכים, הגדרת מטרות שאינן ענין טריוויאלי, מי מממן ממשק אקטיבי, האם יהיה הבדל בין יערות לשמורות טבע.

פרופ' עידו יצחקי – החי בחורש הים תיכוני – מגוון מינים ואנדמיות לחורש הים תיכוני הכללי ובישראל.

אגן הים-התיכון הוא בעל ערך חשוב. מספר המינים של בעלי חוליות יבשתיים באגן הים התיכון 1401 מינים לפי מקור אחד. 601 מינים של עופות, 330 יונקים... עושר המינים – צמחים – כמעט 8% מהצמחים בעולם גדלים באגן הים התיכון. בעלי חוליות יבשתיים 4% מכלל הידועים בעולם. לגבי אנדמיות של אגן התיכון. 50% מהצמחים, 10% של יונקים ועופות. כמעט אין אנדמיות של בעלי חיים באזור אגן הים התיכון. אנדמיות צמחים "ים תיכוניים" לעומת העולם – האזור השני בעולם באנדמיות הוא דרום אפריקה, ולאחר מכאן האיים הים תיכוניים, אחרי כן דרום מערב אוסטרליה. ככול שיש יותר מינים כך האנדמיות הולכת ויורדת.

דוגמאות למינים אנדמיים באגן הים התיכון בקפריסין ציפורים, מין אנדמי של אורן שחור באיטליה.

לפי תיאוריה אחת איזור הים התיכון הוצף במינים שברחו בתקופת הקרח מאירופה – לכן אין כאן אנדמיזם.

בישראל 9% של יער או חורש, לפי מקור אחר מ-2012 בישראל 4% חורש נטוע ביחס של 1-2 מול חורש טבעי. מינים של בעלי חיים אנדמיים לישראל מעטים מאוד גרביל סלעים, יעל נובי... עופות אין בכלל אנדמיים.

בגלל מיקומינו כארץ מעבר, האנדמיות קטנה כי לא שרדה את תקופת הקרחונים האחרונה. בתקופה זו אזור הים-התיכון חודש בפאונה ופלורה אירופאית ולכן אין התפתחות של אנדמיזם. 31% משטח העולם מכוסה יערות (2010). בישראל כמעט 9% (2010). ב-2012 רק 4% מהם יחס בין חורש טבעי (אורנים) לנטוע: 1:2. רוב ציפורים, זוחלים, יונקים ודו-חיים. בישראל האנדמיות של בעלי החיים קטנה ביותר, אין שום ציפור אנדמית וזוחלים יש כ-14%, העושר גבוה (האנדמי זים נמחק) 17 מינים לאלף קמ"ר.

אין הרבה אנדמיזם בישראל אך קיים עושר מינים רב. 17 מינים ל-1000 קמ"ר. פר יחידת שטח קיימים הרבה מינים. מה קובע מגוון מינים. 1. הרכב הצומח, הפאונה תלויה בפלורה. אין הרבה מחקרים העוסקים ביחסי הגומלין בין החי של בעלי חוליות לצומח הים תיכוני. זוחלים, לטאה זריזה, חומט פסים, צב יבשה מצוי... לטאה ירוקה – מחקר של רועי טלבי. מצא קשר ברור בין הצומח לנוכחות הלטאה. כרים של אילת מסטיק וצומח עשבוני עם רעייה דלילה ללא בקר, ללא שריפה במשך הרבה שנים.

חורש אינו רק חורש – הסוקצסיה גורם משמעותי המשפיע על עושר ומגוון מינים. לאחר השריפה – ירידה ולעתים אחריה התאוששות ועליה עוד יותר ממה שהיה קודם לשריפה. מייד אחרי השריפה יש ציפורים כמו דוחל, סבכי שחור ראש. באזורים שלא נשרפו קיימים מינים אחרים. המקסימום של מגוון המינים קיים עד 30 שנה אחרי השריפה. בכרמל חורש שנשרף תומך אחרי 30 שנה מהשריפה ביותר מינים מאשר חורש שלא נשרף לעולם. חורש שנשרף לפני 15 שנה תומך ביותר מיני נמלים מחורש שלא נשרף בעשרות השנים האחרונות.

סוקצסיה הפוכה – בפולין אם בודקים יער רחב עלים שנשרף לא מזמן, ואחר כך החורש מתבגר לאחר כמה שנים, עד לגדילה לרמת החורש הבוגר. בצרפת ביער דומה החברה דומה במגוון המינים. באזורים ים תיכוניים קורסיקה, אלג'יריה, דרום צרפת. בשלב היער הבוגר בכל מקום היה הרכב מינים דומה. השריפה אינה אסון אקולוגי אם לא מתקיימת בתדירות גבוהה. אנו מחכים לשריפות בתדירות מתונה כדי להגביר את מגוון המינים. בישראל השריפות בתדירות רבה מידי. המגוון קשור לבתי גידול והשריפה יוצרת פסיפס של בתי גידול שונים ומאפשרת מגוון מינים גדול.

לגבי מגוון ציפורים – עונתיות חשובה. הרוב מזדמנים, חולפים, וחורפים. מעט יציבים ומקייצים. בנדידת האביב קיימת עליה בכמות החרקים ובנדידת הסתיו קיימת עליה בכמות הפירות. עקב עיטי וחיוואי נחשים מגיעים לארץ באזור קרית גת רק בגלל היער הנטוע של קק"ל. כך גם לגבי נץ מצוי, ינשוף עצים, בז מצוי, בז עצים.

הם רק מקננים ביערות האורן ולא ניזונים שם אלא באזורים שונים מאוד. האיזמים על החי בחורש הים תיכוני – בחורש הים תיכוני 2118 מינים מתוכם 74% יונקים. בישראל 223 מיני חולייתנים בסכנה כלשהי. בחורש הים תיכוני בישראל כ-40 מינים המצויים בסכנת הכחדה כלשהי. ככל שאוכלוסיית האדם עולה יותר מינים נמצאים בסכנת הכחדה. האדם הוא גורם המפתח באיום על מגוון המינים עם הריבוי האורבני. המספר עולה באזורים חקלאיים.

האיזמים – אבדן ופרגמנטציה של בתי גידול. ייעור, כריתה, כבישים, חקלאות. פעילות אדם – ציד, הרעלה, התפרעות חיות בית, זבל, תיירות, העדר רעייה, פלישת מינים צומח וחי – שינוי אופי בית הגידול ודחיקת מינים מקומיים.

האם השריפה היא אסון אקולוגי?

מבחינת המגוון הביולוגי - לא בהכרח, לעיתים להיפך, שריפה מתונה מעלה את המגוון. שריפות אינטנסיביות גורמות למינים חזקים הטרוגניות להשתלט.

- **הטרוגניות** – השריפה מעניקה הטרוגניות מגוון של שטחים, תשתיות שונות של בע"ח שמאשרת את קיומם של בע"ח.

- **עונתיות** – חלק ניכר מהצפרים הם מינים חולפים, הרכב הפאונה של הצפרים בעיקר קשור לעונה. יש חפיפה בין זמינות מזון ונדידת צפרים, חיוואים אוכלים ומקננים באזורים שונים מאוד.

האיזמים על החי בחורש הים-תיכוני - 2118 מינים נמצאים בסכנה כלשהי, רמת הסיכון 520 באגן הים-התיכון, 223 בישראל, בחורש הים-תיכוני 44 מינים בסכנה, יש מתאם בין גודל האוכלוסייה ומס' המינים בסכנה של הכחדה. פעילות האדם קשורה לפלורה ופאונה עד היום והעתידיים, האדם גורם הוא מפתח בקורלציות, ככל שהם רחוקים מהעיר הסכנה פוחתת. אובדן וקיטוע בתי-גידול, שינויים בשימורי קרקע, פעילות אדם – ציד, התפרעות, תיירות, אשפה, פלישת מינים.

מושב שלישי- חזון לגבי החורש הים תיכוני: פאנל עם נציגי קק"ל, רשות

הטבע והגנים, החברה להגנת הטבע, משרד החקלאות.

יותם דותן – רשות הטבע והגנים:

אין חזון מגובש לכלל הארץ. קיים חזון לגבי הכרמל. באופן כולל דובר על שימור "מגוון של בתי גידול, המשמר את מירב האפשרויות בסוקסציה". חורש מגוון לסוגיו, בתות, שיחיות, גריגות. אם נניח את החורש כפי שהוא הוא ילך וייסגר ויעלמו מינים כמו עשבונים, וגם בעלי חיים –

פרוקי רגליים. יש שאומרים שמה שמשנתנה הוא ההרכב אך לא נעלמים מינים. הרעיון הוא ייצוג של מגוון רב ככול שניתן בתא שטח. מחקר באוניברסיטה העברית – אם מחלקים את בתי הגידול לנישות וגומחות יכול להיות שהם אינן יכולות להכיל את מגוון המינים האמור ויכול להיות שצריך להגדיל את השטח כדי להכיל את כל מגוון המינים הרצוי. מגבלות להשבה לאחור של החורש הנסגר – בעיה פסיכולוגית – כריתת עצים למשל אלונים – לשם הגדלת מספר המינים. שושן צחור הלך ונעלם עקב סגירת החורש. דילול החורש יכול להביא לעלייה בכמותו – דבר שניתן לשווק לציבור. פן תקציבי – דילול אורנים – על ידי אנשים, מתקבלת תמורה מהירה תמורת העצה. אלון הגדל על סלעים ובאזורים בעייתיים וגזע שאינו נותן תמורה מהירה על הגזע שלו. אנשים שהתלהבו בהתחלה מכריתת אלונים ציננו התלהבותם לאחר שנדרשו לגזום אלונים. רעיה – חסרים עדרים של עזים שחורות. רוב העדרים הקיימים עושים עבודה מוגבלת באזור הישובים. הקמת עדר בעלת משמעויות חשובות. רועה בתוך שטח נדרש לתנאים מסוימים. יש בעיה חוקית מנהלתית בהקמת עדר וגם בעיה לוגיסטית.

בעיה: גודל השטח. חלוקה לגומחות אקולוגיות יוצרת בתי גידול קטנים מדי, שלא יוכלו לשאת אוכלוסיה מפותחת. מגבלות: **מגבלה פסיכולוגית** (הורדת עצים). **מגבלה תקציבית** – הרבה עבודה בהורדת אלונים. בעיה: מחסור ברעיה בלב השטח.

מיכאל ויינברגר נציג קק"ל – קיימת תורה סדורה לגבי החורש משנות ה-70 וה-80: השטח סגור לגבי אדם ובהמה ואנחנו נפתח אותו גם לאדם וגם לבהמה. המין האלים ביותר והשתלטני ביותר היה האלון המצוי ולכן אין היסוס לכרות אותו כדי לפתוח מקום לשגשוג עצים נדירים יותר. אין הוכחות מחקריות לתועלת של עזים או פרות. מטפלים בשטחים סגורים. ביער שגב היה "מדבר" אורנים. מקום שבו שום דבר אחר לא גדל פרט לאורנים. הציעו לכרות את האורנים תמורת הקמה של חורש טבעי. עזריה אלון התנגד – עקב קינון ציפורים ובעלי חיים אחרים החיים שם. פתיחת היער לאור חשובה להתפתחות מיני צמחים אחרים. שלבי טיפול בחורש טבעי – חוק ה-40% מהקטן לגדול. קווי חיץ. השבת החורש הטבעי. קיימים ויכוחים גדולים לגבי אופן פעילות ההעתקה להשבת עצי חורש טבעי. על סדר היום של קק"ל הצלת עצים. כל עץ עולה להעתיק במחירי עלות 1500 ₪ כולל המים בשנה הראשונה.

ישראל גלון – יחידת פקיד היערות במשרד החקלאות.

משרד החקלאות הוא גוף רגולטורי שנכנס עם סדר יום נוסף בנושא שימור החורש. ההגנה על עצים נמצאת באחריות קק"ל ורט"ג. קיים חוק חדש מינואר 2012 המחליף את הפקודה המנדטורית מ-1926. יש לקבל מפקיד היערות רישיון להעתקה של כל אלון או אלה בארץ לא משנה אם השטח באחריות קק"ל או רט"ג. משרד החקלאות לוקח יועץ חיצוני מי שהיה היערן הראשי של קק"ל הבוחנים את העבודה. פעם בשנה יש ביקורת.

כלים לשמירה על החורש/כריתה/העתקה ושימור קיים נוהל עבודה מוסדר של פקיד יערות עם קק"ל / רט"ג

ערך חליפי – כשכורתים עצים יש לתת עצים אחרים במקום.
תקנות לפקודת היערות – בכתיבה
חוות דעת מקצועית
הבחנה בין שמורת טבע, גן לאומי, יער
התייחסות אקולוגית, ניהול מקצועי של החורש, ערכים הסטוריים.

קשיים ואתגרים – כפל חוקים פקודת היערות וחוק ערכי טבע מוגנים.
קיים מחסור בכוח אדם מקצועי – אין תקציב מהאוצר.

חוק המגן על העצים, עודכן בינואר 2012 -
כל "עץ בוגר" מוגן מפני כריתה, ומחייב רשיון לכריתה מפקיד היערות.
החידוש בחוק – "עץ בוגר" שגובהו 2 מטר לפחות וקוטר גזעו בגובה 1.3 מטר הינו לפחות 10 ס"מ.

משרד החקלאות לא קובע מדיניות

יוחנן דרום – החברה להגנת הטבע

החזון של החברה להגנת הטבע לגבי החורש הים תיכוני נגזר מהיותה גוף NGO – חשיבות מקומית ובינלאומית. מצב החורש מתדרדר. הסיבות לאיום הקבוע הן ברובן עקב התרחבות יישובים, כבישים, מחצבות, ביוב. מתקיים כרסום תמידי לאורך שנים. השטח של החורש קטן בהיקפו, נעשה יותר מקוטע. הדבר פוגע בעושר המינים. החזון הוא להילחם על כל דונם ולהניק להם את רמת השימור הגדולה ביותר ולתת להם מעמד של שמורות טבע מבחינה סטטוטורית. **על הקהילה לעמוד על שלה ולסייע בהכנסת שטחי חורש שאינם מוכרזים כשמורות להיות מוכרזים.** במסגרת תוכניות ייעוד קרקע מנהלים את המאבק. לחברה להגנת הטבע אין משנה סדורה בעניין הממשק. לא ברור אם לתת לטבע לעשות את שלו או לווסת אותו ולהתערב למשל שריפות מתוכננות. בשמירת הטבע ניתן להגיד בואו לא נשמור על המצב הטבעי אלא נעשיר אותו במגוון המינים. האם זהו הפרמטר? זו שאלה של מידתיות. נראה שאם הטבע יצר שטחי סוקצסיה שאין בהם מגוון מלמטה אז זהו הטבע. יוחנן בעד כתמים. כל כך הרבה גורמים פוגעים בחורש – תפקידנו להגן עליו

שריפות גורמות לכתמיות. לא צריך כל הזמן רק לשפר את הטבע אלא גם לתת לו לעשות את שלו. לכן אין משנה סדורה בנושא. סבור שצריך להיות צנועים – "מי שמנו?" ולתת לטבע לטפל בעצמו. רב הספק על הידע. יש נסיון רע – בנסיון לשפר את המצב ובכך להזיק.

פוגעים בבית הגידול על מנת לשפרו. בד"כ האקטיביזם מוקצנת ומזיקה